Tečaj XIV. **NOVICE** List 81.

gospodarske, obertnijske in národske.

Izhajajo vsako **sredo** in **saboto**. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 8. oktobra 1856.

Glas vpijočega v zadevah vinstva našega.

(Konec.)

Moram tudi povedati, da so nekteri vinorejci vsega spoštovanja vredni, in da za sleherni poduk odperte ušesa imajo; al kaj povedó, kedar se jim kaka resníca razlaga? „Pustim naj nograd do časa dozora, mi ga ne bo treba oberati, ker tatovi bi mi vse do jagode obrali, jez bi pa pri vsi svoji skerbi naposled se s prihodnjim upom tolažil. Drugim potepúhom in lenúhom pa delati nimam nobenega veselja“. In res je to. Še se dobí kaki mejaš, ki bi s tergatvijo rad še nektere dní poterpel, pa tatinska roka ga straši. Če kdo z drugimi vred svojega nograda ne obere in grojzdje še kaj časa, da bi boljo kapljico dobil, goditi pustí, tatje res po njem šinejo in mu pridelek poberó, tako, da naposled komaj še polovico dobí.

Bi se pa mar takošnim tatinskim volkorijam ne dalo v okom priti? Jez rečem, da. Naj bi soseske s sosesko skupaj stopile in se pri svoji gosposki resno zavoljo tatinstva pritožile, gotovo bi jim gosposke pomoči ne odrekle. Pa tudi bi imele soseske kakor v drugih vinskih deželah dobre čuvaje čez nograde postaviti, ki bi noč in dan nograde varovali, zasačenega tatú pa gosposki izročili; po živi, skleči šibi se tatú gotovo ne bo poljubilo več krasti. Letos ko vlani je černomeljska gosposka za vso tisto okolico pod kaznijo zgube vsega, kar bi kdo prevred natergal, preklicala. Pri vsem tem je pa vendar prevred vse tergano bilo, ker nihče prave resnobe nima, se za dobro potegniti. Kaj pomaga prepoved, če se ne stopi krivičnemu na bovd!

V bolj merzlih krajih bi se dozorje nogradov tudi enmalo posiliti dalo, in kako, kaj neki mislite? V nekterih krajih po Štajarskem, kader vidijo, da se že grojzdje mehčá, perje ali listje okrog grojzdov posnamejo in potergajo, da grojzd iz sence na sonce pride in se laglej godí. To sem jez našim nogradnikom že na uhe štel, pa tudi zastonj. Slišal sem za svoje napenjanje tele besede: „Si še več dela v nogradu nakopovati, kakor ga že imam, ne utegnem; imam še več opravil pri domu kakor samo z vinorejo“. Nimaš laza (časa), ne utegneš? — Od kod pa, prijatelji, to razvado imate, si svetkov ali sopraznikov v celem poletji nakopavati? Imate „Ivanovo“, „Vidovo“, „Ahacijevo“, poljske, gorske maše, in kaj Bog vé vse. Take dní ne delate celó nič kakor ob nedeljah. Kdaj vam je mati katoliška cerkev te svetke poterdila? Kako ste se prederznili brez cerkve sopraznikov nakopavati si, da take dní na kaki klopi pred hišo celi dan presedite in s kakim sosedom prekramljate! Mislite mar, da ima Bog nad vašo lenobo veliko dopadajenje? Kako se goljufate! Če si že obljubo storil skozi poletje nektere sopraznike obhajati, pridi tedaj k sv. maši in opravi službo Božjo; po maši pa idi v nograd listje tergat in okoli grojzdov ga osmukat, ali pa kam drugam, kjer kaj posebnega opraviti imaš. „Moli in delaj!“ je naj lepše vodílo vsakega človeka.

Še nekaj prav zarobljenega sem od nekterih vinorejcov slišal, ki je nove zaveze in vredna, da se v večen spominek zapiše: „Kaj nismo sedaj, ko ste desetina in tlaka preč, kmetje prostovoljni gospodarji? Nimamo mar pravíce delati s svojim blagom, kar se nam poljubi? Nimam mar pravíce svojih pridelkov iz zemlje po volji jemati, grojzdje tergati itd., kedar se nam zdí? svoje rečí dobro shraniti ali pa jih v graben pometati? Kaj komu kaj zato?“ O predragi moj, kako vendar čudno govoriš! Ko si prost desetine in tlake, si mar s tem vse zapone, s kterimi si v zavezi z družtvom človeškim, iz sebe pometal. Nismo mar vsi za enega, in eden za vse. Če misliš le zato na svetu biti, da bi le samega sebe molil in hranil, ne umeš, kaj je človeško družtvo. Ne prodajaš mar svojih pridelkov drugim? Ni mar dolžnost, da ti za dobre dnarce tudi dobro blago bližnjemu za vžitek prodajaš? Ali ni tvoj lastni dobiček, ako si napraviš bolje blago, da več za-nj skupiš?

Al takim ljudém, kterim je vsak dober nauk le bob v steno, tudi ne mislim tukaj nauka dajati, ker taki le sami sebi verjamejo in nikomur drugemu ne. Saj vém, če kdo med takimi kako pametno zine, že deset bedakov na boben udari, da se čisto lepo nobena beseda ne razume. Moj glas je tedaj le namenjen pametnim možakom, kterim je mar vinorejo boljšati, ker zapopadejo, da tako ne more vinoreja ostati kakor je ob Noetovih časih bila in da sto in sto novih in gotovih skušinj poslednjih časov tudi naši vinorejci ne smejo prezreti.

Poslušajte tedaj, kar sem že zgoraj povedal, pa še enkrat povém, da bodo časi prišli in so že tukaj, da bote dolenski vinorejci posiljeni, bolj na vinstvo paziti, kakor ste dosedaj pazili. Pomislimo, da že blizo nas železnice vse križem švigajo in vina iz tujih krajev bomo kmali na sile imeli; ti pa s svojim „cvičkom matičkom“ pojdeš nazaj v klet in ga boš sam žuliti posiljen, in ne cempera ne boš za-nj dobil. Še enkrat rečem: čas je prišel, da se pri nas bolj na vinstvo gleda kakor dosedaj; s staro navado pa kakor s staro obleko bo treba v kot, kdor bo živeti hotel. Na noge tedaj, ljubi Dolenec, daj se iz spanja in terme zbuditi, in vedi, da napredovanja je sedaj treba, in z drugimi narodi vedno kviško se kopati! J. M.

Ptuja skušnja — nam izgled:

kam se pride z nezmirnim razkosevanjem zemljiš.

Neki popotnik, ki je nedavno bil na Francozkem, pripoveduje od velikih nadlog, ktere izvirajo iz tega, ako se zemljišča preveč na drobno (na premajhne posestva) razkosujejo. V več krajih na Francozkem — pravi on — so posestniki delavci pri svojih zakupnikih, to je, pri tistih, kterim so svoje zemljišče v štant (zakúp) dali. Čudno se bo zdelo to našim bravcem, in morebiti ne bojo verjeli, pa je vendar gola resnica. Hočemo jim tedaj to razložiti natanko. Takole je: En kmet ima ravno toliko zemlje, da ne more z družino živeti od svojega pridelka; njegov sosed je ima ravno tako malo, tretji, četerti in še več drugih tudi tako malo. Sedaj pride kak velik posestnik pa vzame od teh kmetov zemljišča v zakup (štant) in ti kmetje delajo pri njem za delavce. Tako so posestniki takih majhnih zemljišč dninarji pri tistem gospodarji, ki je njih zemljo v štant vzel; — tako deleč pa se pride povsod, kjer se zemljišča razkosujejo preveč na drobno, da taki majhni posestniki potem ne morejo živeti, in da morajo krasti ali pa se zadolžiti, če niso tako pošteni, da bi šli za delavce kam v delo.

Turšični storži v gorkih — turšični storži v merzlih krajih.

Gosp. Oellacher v Inspruku je dvojno, iz storžev tiroljske turšice napravljeno moko kemijško preiskal; ena je bila iz Inspruka, tedaj iz merzlejega, druga pa iz Trienta, tedaj iz gorkejega tiroljskega kraja.

Najdel je po natanjčni preiskavi, da sladkora (cukra), gumija in vode je bilo v obojni moki zlo enaka mera; al kakošen razloček je bil v močnatih delih! Moka inspruških storžev je v 100 delih imela 36 delov močica, moka trientiških storžev pa le 12, tedaj za 24 odstotkov manj.

Ta preiskava nam tedaj očitno kaže, koliko moč ima gorkota do različnih delov ravno tiste rastline. V gorkem podnebji okolice trientiške seme veliko bolj dozorí kakor v merzlejši inspruški, in tedaj izpije iz sterža, v kterem tičí, veliko več močnatih delov, — v merzlejšem podnebji pa ne dozorí in se ne pridela seme tako popolnoma, tedaj ne izpije iz storža toliko močica kakor v gorkih krajih; močnatih delov tedaj več ostane v storžih.

Kakošen nauk si toraj kmetovavci, kteri véjo tudi storže v prid obračati, zamorejo posneti iz tega?

Tale: Turšične zerna (seme) so v gorkih krajih vse polne močica, zato pa ga storži veliko manj v sebi imajo in so tedaj manj tečni in redivni, če se v moko zmeljejo; nasproti pa v merzlejših krajih obderžé storži veliko več močica in ga ne oddajo semenu.

In kaj sledí naposled iz vsega tega?

Tole: Čeravno ni nikjer pametno, ako kmetovavci zametujejo turšične storže, ki imajo vselej nekoliko redivne stvarí v sebi, je toliko večja napaka, ako se zametujejo v merzlejih krajih. V merzlih krajih imajo storži posebno veliko močnatih, tedaj redivnih delov v sebi, naj se že peče kruh za ljudí iz moke turšičnih storžev, ali naj se s poparjeno moko pita živina. (Bothe f. T. u. V.)

Jezikoslovne stvarí.

Za pokušnjo eno besedico iz mojega slovensko-nemškega slovnika *).

Mre-ti, merjem, merl, mert, sterben, auch: sich heftig sehnen, v. n. impf. mirati, am, al in Zuss.; pijanec merje po vinu, der Säufer schmachtet nach dem Weine; on merje po njem, er sehnt sich zum Sterben nach ihm; ogenj merje, das Feuer verlischt; čbelice merjó, die Bienen sterben. — Merha f., der thierische Kadaver s. merha; — merletina f. s. merha; — merlič m., der Todte, die Leiche; — merličar, merličnek, m., der Leichenbeschauer; — merlišče, n., die Sterbstätte, der Friedhof, die Todtenbahre; — merlišnica, f., die Leichenkammer; — merlivost, f., die Sterblichkeit; — merlovina, f., wie merletina; — mertavica, f., die Lähmung, die Empfindungslosigkeit; — mertelnost, f., der Todtenvogel; — mertje, mretje, n., das Sterben; — mertovec, m., die Leiche; — mertud, m., der Schlagfluss, die Lähmung; — mertudnica, f., id; — mertvac, m., der Todte, der Freudenlose; — mertvač, m., der Träge; — mertvača, f., die Trage, das Leichentuch; — mertvačina, f. der Kadaver, wie merletina; — mertvačnost, f., die Sterblichkeit; — mertvališče, n., der Friedhof, die Todtenbahre; — mertvak, m., der Todte; mertvake preganjati, faulenzen; — mertvašče, n., die Todtenstätte, der Friedhof (Inn. Kr.); mertvašček, m., der Sterbliche; — mertvaščina, f., das Mortuar, die Sterbegebühr; — mertvašica, f., der Todtenvogel, die Schleiereule (strix flamea); mertvašnica, f., der Sarg; — mertvašnost, f., die Sterblichkeit; — mertvè, m., der Träge, der Freudenlose; — mertvec, m., die Leiche, der Freudenlose; — mertvica, f., der Schlagfluss, die Lähmung, die Schlafsucht, die Gicht; die todte, unfruchtbare Erde, der Baldrian (valeriana off.); — mertvin, m., der Scheintodte; — mertvina, die Lähmung, die Leichengebühr; — mertvinec, m., der Scheintodte; — mertvinica, f., die Lähmung, wie mertvina; — mertviš, m., der Freudenlose; — mertvišče, m., der Friedhof, die Hinrichtungstätte. — Merjoč, a, e, adj., sterbend; — merl, a, o, starr, todt, merli človek, der Verstorbene; — merlišk, a, o, adj., leichen-, merlišk obraz, ein blasses Antlitz; — merliv, a, o, adj. sterblich; — mertev, va, vo, adj., todt; — mertvi san, der Todtenschlaf (Inn. Kr.); mertvo blago, nutzlos liegendes Gut; mertvi denar, das todtliegende, keinen Vortheil bringende Geld; mertva cena, der Spottpreis; mertvi kup, id. mertvi ogenj, das gelöschte Feuer, auch das im Dunklen glänzende Moderholz; mertva kost, eine Verhärtung, das Ueberbein wie morska kost; mertva krí, die Melancholie; mertvo se deržati, freudenlos sein; mertva kopriva, das Bienensaug (lamium album); mertva boja, matte, blasse Farbe; stati na mertvi plači, von der Pension leben (Inn. Kr.); do mertvega raniti, tödtlich verwunden; na mertve vdarke tepen, zu Tode geprügelt; mertvo ime, unbekannter Name; mertva podoba, mertev kip, ein mattes Bild; mertva svitloba, mattes Licht; od mertvih vstati, vom Tode erstehen; mertvi list, der Todtenschein, wie mertvaški; on je na vino, na denar ves mertev, er ist in den Wein, in das Geld leidenschaftlich verliebt; — mertvašk, a, o, adj., leichen-, mertvaško opravilo, die Leichen-Exequien, mertvaška glava, der Todtenkopf; mertvaški duh, der Leichengeruch; — mertvališk, a, o, adj., leichen-; mertvališka pesem, der Todtengesang (libera); mertvičen, na, no, adj., zum Schlagflusse geneigt, gelähmt; mertvični dan, der Todestag. — Merjenje, mrenje, n., das Sterben. (Konec sledí.)

*) Podam častitim bravcem poskušnjo slovstvenega rodovnika na priliko: korenike „mreti“, tako, kakor se meni v slovenškem slovniku pri vseh korenikah, kar se dá, skerbno izpeljati zlo zlo potrebno zdí, če tudi nektere besede, da se navadna slovnikova naprava ohrani, na dve mesti pridejo z zaznamkom „s.“ (glej:...) Zalokar.

Ozír v pretekle čase.

Najdba kave.

Prejšnji francozki poročnik (konsul) v Alepi, gosp. Guys, pripoveduje v „povestnici Sirije“ o najdbi kave ali koféta po sporočilih turških sledeče:

„Kavo je najdel neki derviš (turški menih) v Moki v Arabii leta 656 po mahomedanskem številu, po našem pa leta 1258, tedaj blizo pred 600 leti. Ta menih — pravi povestnica — iz samostana pregnan, je živel na neki gori blizo Moke. Nekega dné, ko se mu je želodec glada zlo kerčil, nabere zern, ki so okoli nekega germa ležale, si jih skuha na vodi, pokusi to kuhano vodo ter najde, da ni neprijetna. Drugi derviši, ga obiskaje, pokusijo za njim to pijačo, in ker jim je dišala, jo pridejo večkrat k njemu pit. Časnikarji (kronikarji) dostavljajo še, da nekteri teh dervišev, ki so bili gobovi, in so to pijačo píli, so potem ozdravéli in kavi to zdravilno moč pripisali. Derviš, ki je v pregnanstvu živel, je bil zatega voljo pomilosten, in knez Mokaski je celó v hvaležen spomin na to mesto, kjer je derviš vpervič kavo kuhal, dal samostan sozidati. Kmali so začeli kavo vživati v Sirii, v Egiptu in po več drugih krajih. Leta 1555 sta dva Sirca v Carigradu napravila kavárno, kjer sta ljudém kavo kuhala, ktere prijetnost in zdravilna moč je jela kmali sloveti krog in krog. Tolika sila ljudí je derla v kavarno, da so jo turški duhovniki (ulemi) ukazali zapreti, češ, da ta nova pijača ljudí upijani. Kavopivci pa, kterim se je to pitje tako prikupilo, da ga niso mogli opustiti, so zagotovljali, da kava dela človeka budnega, bistroumnega, veselega in pa bolj pripravnega za pobožno čutstvo. Turška vlada je poterdila mnenje ulemov, da kava človeka upijani, in na to so imami začeli celó kavopivcem s tem žugati, da bojo na sodni dan vstali s tako černo kožo kakor je gošava kofetova. Dolgo je bil

prepir. Nazadnje je vendar kava zmagala, pa še le — kakor povestnica pravi — potem, ko je neki šajk v Kajri z velikimi slovesnostmi očitno skušnjo napravil in potem razsodil, da je kava prijetna in zdrava pijača. In od tistega časa je kava Turkom tako priljubljena pijača, da bi človek mislil, da jim ni moč brez nje živeti. Po njih se je razširila kmali krog in krog po svetu, pa s tem razločkom, da se drugod pije kava odcejena od gošave; Turek pa jo pije z gošavo vred, da muje celó nič v zgubo ne gré.

Ogled po svetu.

Kavkaz in njegovi stanovniki Čerkesi ali Adighé.

Po verjetnih poročilih spisal Idrijanski.

Dragi bravec! vzemi zemljovid rusovske deržave v roko, in postopaj z manoj; popisati ti hočem pogorja, rodovitost zemlje, podnebje in stanovnike kavkažke.

Pogorja.

Od dežel izhodne strani černega morja, kjer vitežka roda Šapsuha in Adighé bivata, se vleče dolgi Kavkaz — stermeč čez dvojno morje in mejaš dveh delov sveta — v južno-izhodnem zavitji do polotoka Apšeron, ki je imeniten zastran večnega ognja, in se zateguje v podobi kljuna v hvalinsko ali kaspiško morje.

S svojimi zravenhribi obsega Kavkaz v širokosti 30 milj. V jugu, poleg černega morja, ga veže drug oddelk hribov z Ararat-om, in v severji se pogubí v štepah južne Rusije.

Od teh štep bomo obernili svoj pogled na posamezne imenitne pogorja, ter pogledali k nar bližnjemu Bečav-u ali pjetigorskim hribom, prednikom pravega Kavkaza, — potem k glavarju vseh gorá Elbrusu, od tod se vernemo na višine ob izhodnem černem morji, ostanemo en trenutek pri véliki vojaški cesti, ki pelje čez sredo veličanskega pogorja, in zadnjič padejo naše očí proti jugo-izhodu na hvalinško morje.

Bečav (to je, 5 gora) je stara domovina Čerkesov, ktere bomo zdaj Kabardarje imenovali. V jugo-zapadu od Georgievska, ob konstantinogorski cesti, se povzdiguje v obširni daljavi čvetero teh mejnih hribov, ki so z nekim visokim hribom „Oslovski herbet“ imenovanim, tako zvezani, da je viditi kotliču podobno odpertje, iz kterega srede v višavo reží peti in naj višji hrib. Verh te gore skor neprenehoma obdajajo oblaki, in je tako male obširnosti, da bi komaj deset ljudí ob enem prostora našlo. Od unih čveterih hribov je omeniti le Mečuke, slavite zavolj žveplenih zvirov, ki ob njenem podnožji vrejo. Oddelki hribovja, ki Bečav-a z Elbrusom vežejo, se zategujejo med rekama Kuma in Kuban-om v jugozapadu.

Elbrus, 16.000 čevljev visok, je z večnim snegom pokrit, in vsako ondaj bivajočih ljudstev ga drugač imenuje. Perzijani in Tatari mu pravijo Kaf-dagh, Rusi Šatgora, Abhasi Orfi-Itub in Čerkesi Oschga-Machua, to je, gora zveličanih. Občno ime med gorotani je Dshin-Padischah (kralj duhov); zakaj po neki pripovedki so njegove pečine in brezni vhod v deželo duhov, kjer zdrave in srečne prerokinje male Azije bivajo, kterih lepota bo večno neomadeževana ostala, kakor tudi njih devištvo. Na njegovih nedohajočih višavah kraljuje od veka Simurg, stara božja ptica, z enim očesom minulost in z drugim prihodnost pazijoča. Ako se Simurg po zraku vertí, se zemlja stresa zavolj ogromnega luskanja perut, in viharji tulijo, morje kipí visoko, in budí s svojimi valovi dremajoče duhove v globočini. Včasih se slišijo z visočine modre prerokinje jok in stok, — potem omolkne po logih petje ptic; cvetlice glavice pobesijo; hudournik silno bobní, in hribi se zakrijejo v černe oblake. Večkrat pa se sliši s Sigmurgovega visokega trona petje zveličanih. Kmalo se nebo čisto zjasni, kakor zlate misli se odlikujejo sončni žarki na belih čelih gorá; hruš hudournika se spremení v prijazno mermranje, in iz cvetlic puhtí oživljajoč duh. — Toliko za pokus starih vraž, ki se na Kavkazu vedno pomladujejo; mi pa stopimo iz paganskega sveta sopet na pravo zemljo.

V severo-zapadni strani od Elbrusa poleg izhoda černega morja so najvišje goré: Pelav-Tepeš in Očen v deželah Abhasanov in Abadsenov, — Idokopas in Šapsuh v pravi Čerkesii.

Južno-izhodno od Elbrusa, v deželi Osetov, zraven georgijevske vojaške ceste moli v zrak 15.400 čevljev visoki Kasbek, središče velikega pogorja.

Če sledimo od severja v južno-izhodno stran čez sredo Kavkaza peljajočo vojaško cesto, dospemo k Krestovaji-gori (Kreuzberg), pokriti z večnim snegom; na njenem podnožji je pošta Kobi. Dvé uri od Kobe je slavnoznani Baidar, poseden od revnih Osetov, ki o slabem vremenu popotnikom na pomoč hité. Če Kasbek-a za središče vzamemo in južno-izhodnemu pogorji do polotoka Apšeron sledimo, zadenemo Barbelo v Lesghistani; potem Schah-Dagh-a (kraljev verh ali gora) v deželi Kuba; Dost-Dagh-a (prijatelski verh) in Bab-Dagh-a (očetov verh) med Šekami, Širvanu in Baku, in slednjič pri hvalinskem morji 3000 čevljev visokega Besch-Parmakj-Dagh-a (peteroperstni verh ali Fünffingerberg), tako imenovan po svoji podobi. (Dalje sledí.)

Slovanski popotnik.

* Od leta 1839, ko je zadnjič prišel na svetlo drugi letopis krajnskega muzeja za leto 1838 pod naslovom „Landes-Museum im Herzogthume Krain. Zweiter Jahresbericht 1838“, ni bilo več ne duha ne sluha od samosvojnega muzealnega časopisa; le semtertje po nekdanjem „Illyr. Bl.“ so se nahajale raztresene izvestja. Po dolgem prenehanji v letu 1849 vpeljanih tedenskih shodov so nekteri za pospeh domačega naravoslovja marljivi družtveniki 13. rožnika lanskega leta sklenili, naj se napravljajo vsaki mesec zbori muzealnega družtva, in pomenki teh zborov pa tudi druge naravoslovje zadevajoče stvarí naj se natisnejo vsako leto v posebnem nemškem letopisu; vredništvo muzealnega letnika je bilo enoglasno izročeno gosp. kustosu Dragotinu Dežman-u. Marljivi gospod kustos je sporočilo to kmali doveršil in vredil letopis za 1856, ki je pred nekimi tedni pod nadpisom: „Jahresheft des Vereines des krainischen Landes-Museums 1856“ na svetlo prišel. Dobro jo je zadel častiti gosp. vrednik, da je na čélo tega novega letnika postavil kratek pregled vsega, kar se je od nekdanjih časov do danes na Krajnskem in za Krajnsko o naravoslovskih preiskavah godilo, in nam tako v mičnem popisu pred očí postavil dosedanjo delavnost domačo na važnem naravoslovskem polji. Dalje obsega ta zvezek popis nekega prižanega gojzdnega kebra, ki ga je gosp. Ferd. Schmidt pervi najdel na planini „pri Jezerih“, — gosp. Dežman je povedal nekoliko od tiste ket škerlat rudeče stvarice, ki jo naravoslovci čermélo monado (Purpurmonade) imenujejo, ljudstvo pa, ako nenadoma najde moko, močnik, žgance ali kako drugo jéd rudeče, kervave barve, pritika ti čisto naravni, čeravno redki prikazni sto neumnih vraž; — dalje sledí v tem zvezku popis pomenkov družtvenih zborov v letu 1849 in 1855, poslednje 3 leta muzeju darovanih ali pa kupljenih stvarí, — imenik družtvenikov, ktero pa še zlo pomnoženo želimo; saj 2 gold. na leto nista konj, — in naposled pregled družtvenih dohodkov in stroškov preteklega leta. Dostavljamo tem versticam le še prošnjo, ktero gosp. vrednik razglaša v predgovoru: naj bi domoljubi, kteri se ukvarjajo z naravoslovskimi vedami, za prihodnji letnik mu poslali zanimivih sostavkov.

* Vlaški jezik govorijo Čiči le v Žejanah v Munski fari. Stanovniki v Susnjevici, Novi vasi, Jesovniku in Litaji pa niso Čiči, ampak se imenujejo Vlahi (Cerebiri) po njihovem vlaškem jeziku. J. Sa.

* „Bramborski serski casnik wen dany wot Panka“ se imenuje slovenski časnik, ki ga v Košobusu (Cottbus) na Pruskem izdaja Tornov. Kratke politične pa tudi druge novice donaša ta časniček v prav pohlevni obliki in preprostem slovenskem (wendisch) jeziku z nemškimi pismenkami vsaki teden enkrat na polovični pôli, pa mu je tudi cena silo majhna, za četert leta le 6 srebernih grošev. Kdor se želí na-nj naročiti ne zavolj obsežka, marveč zavoljo jezika, kakor sam tiskar Tornov pravi („weniger wegen des ergiebigen Inhaltes halber als wie in Anbetracht der Seltenheit der Sprache“), naj se oglasí pri bukvarju gosp. Giontini-tu v Ljubljani. V poskušnjo jezika podamo bravcem, ktere jezikoslovje mika, iz lista od 24. septembra sledeča perva dva oddelka: „Nowiny. Barliñu. Sachadnu Ssobottu, ako ten 20. September, jo ta kralejska Prinzessina Luwisa s' tym welikim Raschczom wot Badinskeje tuder werowana hordowala. Nasch Kral a nascha Kralowka, wot togo welikego Manöbera starej Pschusskej gluzñe nasslědk pschižonej, stej pschi tom ssamem Wěrowañu podla bylej a s'nima ta zela kralejska Wjaža a druga kralejska Huschyna. Tak jo nascha kralejska Wjaža s'Badinskeju sassej do bliskeje Sswojžby stupila, kaž to starem Zassu tež juž ñekotare ras sse stalo jo, a kužda werna pschusska Hutschoba jo wynschujo, aby ten ssamy manžělski Sswěstk byl jaden gluzny a žognowany, a Pschusska a Badiñska wěrñe 'grommadu žaržalej we dobrem a tež slem Zassu. — Zož ten Prejss teje Trajdy nastupa, ga wostaño do ñeta hyschczěr Pscheñiza mjasy 7 a 8 Tolari ten weliki Korz, a Žyto 5 Tolari. Sa posñejschy Zass pak, ako sa te Mjasseze November a Dezember jo Žito sa polpeta Tolara a na pschichadne Lěto sa Januar a Februar sa 4 Tolare a 10 tež 5 Silberkroschow ten Korz sjadnane hordowalo“.

* Pohvalile so „Novice“ letos in priporočile nemškim bravcem z zalimi podobami olepšano knižico „Illustrirte geographische Bilder aus Oesterreich in Schilderungen aus Natur, Geschichte, Industrie und Volksleben“, — al kakor radi hvalimo, kar je hvale vrednega, tako moramo grajati tudi kar zasluži grajo. Ako se nove knige pišejo zlasti take, ki popisujejo kraje, zgodovino, jezik, slovstvo itd. različnih narodov, bi se mogli pred vsem dobiti možje, kterim je dežela v vseh tistih razmerah znana, ki jih popisujejo, če ne, pridejo take smešnice na dan, kakor jih, opustivši pretres druzih pomot, nahajamo v 2. zvezku na strani 61, kjer stojé sledeče verstice, ki se prestavljene v slovenski jezik z vsemi popakami imén takole glasijo: „V slovenskem jeziku je najstareje slovansko pismo zloženo, in v naj novejši dôbi so se prikazali kot slavljeni pesniki Pohlin, Wodnik, Zarnik, Preszern, Kastelik, Jupan in drugi, kterih pesmi so preproste, mične in globokega čutja“. — Marka Pohlin se je sicer, Bog mu daj dobro! pervega gramatikarja domišljeval, ko je svojo slabo gramatiko leta 1768 na svetlo dal, s ktero je, kakor gosp. prof. Metelko resnično pravi, le popačil, kar je bilo pred njim že popravljeno, — al kaj takega, da bo v letu 1856 v pervaka slovenskih pesnikov naj novejšega časa povzdignjen, si oholi slovničar gotovo nikdar mislil ni. Če taki sodniki o našem slovstvu sodijo, ali se je potem čuditi, ako slepec presoja malarja!! In koliko moremo potem od enacih popisov druzih dežel verjeti, ker so morebiti tudi po ti meri!

Novičar iz raznih krajev.

Po dunajskih novícah so se 3. dan t. m. presvetli cesar s cesarico v Išel podali; god Njih Veličanstva je bil v saboto po vseh glavnih mestih cesarstva s cerkvenimi slovesnostmi obhajan. — Spet se je začelo govoriti od kronanja našega cesarja, ki je nek bilo le zavolj turške vojske odloženo, in po „Allgem. Zeit.“ ima to biti prihodnjo spomlad. — Turški sultan je poslal v spominek naši cesarici brilijantast ovratnik. — Po več večjih mestih so se začele napravljati šole za fante, ki se tergovstva (kupčijstva) učijo, 4. dan t. m. se je taka nova šola začela tudi v Pragi, kamor hodi okoli 200 takih učencev iz mnogih dežel našega cesarstva. — Na Českem je še zmiraj toliko divjačine, da so lani na posestvih le treh grajšakov postrelili 75.958 repov. — Strašno prigodbo naznanjajo novíce iz okolice Tulnske na Marskem; neki premožen posestnik se je peljal na sejm v mesto, v tem pa je njegova še le 26 let stara žena sama sebe in pa dvoje otrok (3 in 4 leta starih) sožgala v peči, kjer je kruh pekla; le poldrugo leto staro dete je pustila v zibelki. Kjer sta mož in žena prav zadovoljna in srečna brez vsega prepíra v zakonskem stanu živela, se ne more drugega misliti, kakor da je žena nenadoma znoréla in v tem hipu sebe in otroka v ognji končala. — Letos je za vse dobra letina. V Pečki na Ogerskem je povila neka kmetica svojemu možu peterčike: dvé punčiki ste prišle že mertve na svet, fantiči pa so vsi trije zdravi in močni. — Cesar Napoleon je prišel 2. dan t. m. iz toplic domú v Pariz. Sedaj mislijo, da se bo kmali vedilo, pri čem so napolitanske homatije, ktere sedaj na bolj obračajo pozornost vsega sveta na-se, in to tolikanj bolj, kar je rusovska vlada pregovorila znano važno besedo, ktera je zlo pokrotila prejšno silo angležko-francozke vlade. Telegraf iz Paríza od 4. t. m. je prinesel novíco, da se kralj napolitanski ne gane, ker vse zaupanje stavi na svojo armado in na svoje lacaróne. Nasproti pa se sliši, da kralj ne bo dolgo kljuboval kakor hitro bo vidil, da je Angležem in Francozom resnica, ker vse tiste njegove „velike priprave“ za vojsko so nek le prazen hrup. — Sliši se, da poslednjih 14 dní so v Parizu okoli tisoč oseb zaperli, ker jih dolžijo vdeležtva nove prekucije francozke. — Za nesrečnike na Francozkem, ki jih je zadela letos huda povodinj, so do 30. sept. nabrali že 11 milijonov in 300.000 frankov. Lepa milošnja! — Ker se maršal Narvaez že bliža Madridu, pravijo, da zadnja ura bije O'Donelu. Ker sam to dobro vé, odstavlja in prestavlja vikše vojaške poveljnike tako, da se bo mogel ob kaki sili zanašati na armado. Ubogi Španjoljci! — „Serb. Dn.“ piše, da knez černogorski misli sklicati na Cetinje veliki zbor vseh glavarjev svoje dežele, da se bojo posvetovali o nekterih deržavnih potrebah; med drugimi rečmí želí knez, da naj bi odsadaj vsaki Černogorec in Berdjanin med 18. in 50. letom zavezan biti na vojsko hoditi; tudi želí knez, da bi noben černogorsk tergovec letos ne kupoval žita na morji, ker on sam ga bo oskerbel obilno in prodajal po ceni, kakor ga bo kupil.

Zdravica.

Stara pesem iz Slovenskih goríc na Štajarskem *).

Kar mi kolj rožic na sveti cvetí,
Tak mi to vince naj lepše diší,
Naj je zima ali spomlad,
Naj je človek star al pa mlad,
Vsaki mi píje to vince rad. } Se dvakrat poje.

Tak se tudi — I. I. — veselí,
Če en glažek vinca pred se dobí,
Zdigni ga, nagni ga!
Z veselim sercom vživi ga!
Sej ti ga 'z serca privoš'mo vsi. } Se dvakrat poje.

Kteri krez glažek vina križ storí,
Tistega Bog nikolj ne zapustí;
Tak tudi stor'mo mi,
Sej nas Bog vse živí,
Sej nas Bog nikolj ne zapustí! } Se dvakrat poje.

Da mo šli enkrat po lon
Gor pred nebeški tron,
Gor pred nebeški tron! } Se dvakrat poje.

*) Pesem to z napevom vred nam je poslal gosp. Dominik Čolnik, kakor jo je slišal iz ust svojega rajnega očeta, ki so jo radi popevali. Vred.

Odgovorni vrednik: Dr. Janez Bleiweis. — Natiskar in založnik: Jožef Blaznik.